

НАТФИЗ
“Кръстьо Сарафов”
Факултет “Сценични изкуства”

СТАНОВИЩЕ

За
комплект от научните трудове
на
доц. д-р Мира Каланова

представени за участие в конкурса за заемане на
Академичната длъжност “Професор“ по Сценография
Професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство
(обявен в Държавен вестник, бр. 98/23.11.2021 г.)

Становище:
проф. д-р Велимир Велев

Факултет Сценични изкуства
НАТФИЗ

София, 2022 г.

По обявения в Държавен вестник (бр. 98/23.11.2021 г.) конкурс за „Професор” по професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство, научна специалност Театрознание и театрално изкуство (сценография), към Национална академия за театрално и филмово изкуство „Кръстьо Сарафов”, има само един кандидат – доц. д-р Мира Каланова.

Кандидатът Мира Каланова е доказан сценограф, добре известен със своите зрелищни постановки и филмови продукции, немалка част от които са отличени с големи национални и международни награди. За отбелязване също е впечатляващото количество изложби, пърформанси и творчески работилници, в програмите на редица големи културни форуми, като „Софийски театрален салон“, Фестивалите „Варненско лято“, „Сцена на кръстопът“, Пловдив, Театрален фестивал „Тара-ра-бумбия“, Благоевград, Български културен институт в Москва и т.н.

Тя има сериозен интензивен опит и като преподавател по Сценография, автор е на редица учебни програми като „Екранен дизайн“, „Основи на композицията за драматичен театър“, Визуални аспекти на спектакъла“, „Театралният костюм – концептуални аспекти“, „Визуалният език в спектакъла“, разработени за специалностите „Сценография“, „Театрална продукция“, „Режисура в сценичните изкуства“.

Като хабилитационен пакет, за участието си в конкурса, доц. д-р Мира Каланова представя три реализирани авторски продукта:

1. **Сценография на постановката „Пътят на Коприната”,** от А. Барико, сценична адаптация Ал. Секулов, реж. Диана Добрева, костюми: Марина Райчинова, ДТ Пловдив, **2021**
2. **Сценография и костюми на постановката „Народът на Вазов”,** от Александър Секулов, реж. Диана Добрева, Народен Театър, **2021**
3. **Сценография, костюми и маски на постановката „Одисей”,** Ал. Секулов, ДТ Пловдив, реж Диана Добрева, **2019**

Трите реализирани авторски продукта очертават ясно професионалните качества на Каланова като практик, а приложената теоретична разработка «Сцената – карта и територия» ни щрихира представата за нейния аналитичен и преподавателски потенциал.

Трите реализирани авторски продукта са в една професионална взаимосвързаност по отношение на настоящата кандидатура, тъй като те ни демонстрират различни страни от практическите качества на кандидата.

Работата на Мира Каланова като творец отваря сериозни „пространства“ за тълкуване, но за съжаление форматът на становището изисква лаконичност:

I. Сценография - „Пътят на Коприната”, от А. Барико, сценична адаптация Ал. Секулов, реж. Диана Добрева, костюми: Марина Райчинова, ДТ Пловдив, 2021

- Поетика в пространство! Архитектура в действие чрез „недеяние“.
- Неутралност, с качества на Даоската пустота. Както само от Нищото можеш да създадеш всичко, така и Каланова от тази неутралност създава противоположни светове – Изтока и Запада, Азия – Европа, Франция – Япония. Това е Неутралност с детонатор. Всичко сложено на сцената (растера на декора, камъка в средата и т.н.) с „нулево“ преместване се променя до неузнаваемост. И основната магическа субстанция за тази алхимична трансформация е Светлината.
- Каланова рисува със светлина. Атмосферата диша в асоциативни усещания – Караваджо, Рембранд, Мондриян, японска **нихонга** – без акцентирана формална прилика – Кацушика Хокусай, Хироши Йошида, дори Шинсуи Ито във връзката на сценография с костюми.
- Умение да се използва материала! Материалното изприда невещественото - копринените нишки на съдбите се оплитат в паяжина за душата. Без буквализъм – изкуството на калиграфа в сценография – като серифни и орнаментални шрифтове, и йероглифи – преливащи един в друг по пътя на „коприната“.

II. Сценография и костюми - „Народът на Вазов”, от Александър Секулов, реж. Диана Добрева, Народен Театър, 2021

- Сценографията и костюмите в „Народът на Вазов“, показват доц. Мира Каланова в съвсем различна от предната постановка светлина.
- Пиесата тук изисква създаване на сценична атмосфера свързана с бита, културата и миросгледа на българина отпреди над 100 години.
- Съвсем телеграфно мога да кажа, че Каланова впечатлява със създаването на единство между три разнотилно решени от нея сценични елемента: декор, костюми и реквизит.
- Тук имаме една условна сценография, в която кинетиката от една страна решава сложното прехвърляне между различното място на действие, с бързината на киномонтаж. А от друга страна, игровите действия промени пред очите на зрителя свързват условната ѝ естетика с тънката художественост на костюмите, които сякаш са излезли от картините Иван Ангелов, Ярослав Вешин, Христо Цокев, Станислав Доспевски, Георги Данчов, Иван Мърквичка, Константин Величков, Антон Митов. Не мога да твърдя, че провокацията за тях е дошла на Каланова именно от тези художници, но майсторското ѝ бягство от опасното битово решение на костюмите е факт. И то е толкова деликатно, че се превръща във важен мост между откровено натуралния реквизит и категоричната условност на сценографията.

III. „Одисей“, Ал. Секулов, ДТ Пловдив, реж Диана Добрева, 2019

Без да се конфронтирам с представата на Каланова за собсвената си сценография:

- Антично „*Sci Fi*“ - място на театрално обитаване – хибриден пространствено-времеви континуум. Класическа геометрична космогония с антиструктурни вариации и премутации в осмислянето.
- В нейната работа има една над-концептуалност, която надраства обичайната формална претенциозност на концептуализма, носейки подобен нему заряд, но със силата на подпраговото въздействие, което се „вдишва“, вместо да обяснява и демонстрира своите концептуални „инвенции“, адресирани към интелекта.
- Пиршество на естетика и символи в действие. Сякаш спонтанно и интуитивно поднесено.
- Цялост в многообразието на решенията и многовариантност в тяхното единство: Залата с Боговете – „Борда на директорите на Всемира“*, „Билиардната маса на Мирозданието“* - където играят билиарда на Съдбата, „Говорещият ирис“ на Циклопа*, „Костюмите-красно“ на Пенелопа*... и още още решения..
- Сврѣх респектиращо е отношението на Каланова към детайлите. Или по-точно усета, афинитета ѝ към детайлите в цялото им разнообразие – от такива, отразяващи нивото на въображение, перфекционизъм, и себевзискателност (като тризѣбеца върху ревера на Посейдон), до такива, внушаващи с миниатюрно „драсване“ палитра от характеристики – епоха, статус (каквито са босите крака с белите изискани костюми на древногрѣцките богове). Както и маските – от грим или в материал.
- Светлината тук отново е силно художествено средство с отвѣд-интелектуално символно значение.
- Както и материите – фактура, цвят, рефлексия на светлината.

В обобщение:

Каланова е художник от особено естество. Характерно за нея е, че тя вижда пространството му в повече от обичайните четири измерения, с които борави театърът. Естетиката и философията ѝ се движат в паралелни реалности и мета вселени, които се разкриват спрямо нивото на съзнание на зрителя в неговото моментно състояние.

Със своята висока художествена стойност, сценографиите на Каланова спокойно могат да съществуват като завършени самостоятелни експозиционни произведения. Тя обаче притежава уменията да ги потенцира с особено богатство от нееднозначни отворени валенции, които са насочени, както към останалите компоненти от сценичното произведение (режисура, актьорска игра, музика, мултимедия), така и към неговата зрителска аудитория.

Накрая не мога да не отбележа теоретичния текст на кандидата, въпреки че в своя хабилитационен пакет, с ненатрапчива скромност, Каланова е решила да не акцентира на него. Текстът допълва картината, като ни дава представа за аналитичния й потенциал, в осмисляне на практическия творчески акт – нещо, което е задължителна предпоставка за висококачествена педагогическа работа.

Въз основа на всичко изложено до тук, искам да подчертая, че високо оценявам кандидатурата на доц. д-р Мира Каланова. Тя притежава впечатляващ творчески потенциал като артист съчетан с педагогически компетенции в един сериозен професионален и академичен диапазон. Подкрепям кандидатурата на доц. д-р Мира Каланова и считам за напълно заслужено присъждането ѝ на научното звание „професор”, по „сценография“, в направление Професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство в НАТФИЗ.

Гласувам категорично с ДА!

20.04.2022 г., София

проф. д-р Велимир Велев

*наименованията са поставени от автора на становището. (бел.р)